

НОВОВІДКРИТІ ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ У БАСЕЙНІ РІКИ СТРИВІГОР

Наталя ВОЙЦЕЩУК¹, Дмитро ПАВЛІВ², Володимир ПЕТЕГИРИЧ²

¹Науково-дослідний центр “Рятівна археологічна служба” Інституту археології НАН України,
вул. В. Винниченка, 24, 79008, Львів, Україна, e-mail: natawi@ukr.net

²Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
вул. В. Винниченка, 24, 79008, Львів, Україна,
e-mail: datamitra@gmail.com, v.petehyrych@gmail.com

Представлено результати археологічного обстеження басейну р. Стривігор у межах Самбірського й Мостиського районів Львівщини, під час якого вивчено площу близько 180 км² і виявлено 62 пам'ятки археології (23 поселення, 19 курганних могильників (55 курганів) та 20 місцезнаходжень археологічних артефактів).

Матеріали з поселень датуються від доби неоліту до раннього і пізнього середньовіччя. Найчисельніші – з матеріалами римського часу (13) та княжої доби (18). Привертають увагу сліди ранньосередньовічних поселень поблизу сіл, давні назви яких (етноніми) представляють найдавнішу слов'янську топооснову (Корничі, Лановичі, Судковичі, П'яновичі) або пов'язані з певними історичними етносами (Ятвяги).

Кургани, як правило, займають вершини найвищих в околиці пагорбів. Ті, що розміщені на полях, інтенсивно нищать оранка, деякі майже повністю знівельовано. Тільки на заліснених ділянках виявлено краще збережені курганні могильники. За особливостями розташування, виглядом і розмірами більшість із них, ймовірно, пов'язані із загальноєвропейською культурою шнурової кераміки доби енеоліту або тцінецько-комарівським культурним колом періоду ранньої бронзи. Один з могильників із компактно розташованими курганами невеликих розмірів (Міжгайці 1), можливо, належить до періоду раннього середньовіччя.

Виявлені у 2018 р. сліди поселень і кургани в північно-східній частині басейну Стривігору суттєво доповнили археологічну карту пам'яток археології цього мікрорегіону. Всього, за далеко не повними даними, на українській частині басейну Стривігору, яка ще не повністю охоплена поверхневими обстеженнями, виявлено понад дві з половиною сотні археологічних пам'яток. Повнішу інформацію про їх чисельність і належність до певних епох чи культур одержимо після закінчення вивчення цієї території, яке заплановано провести у 2019 р.

Ключові слова: басейн р. Стривігор, поселення, кургани, місцезнаходження, археологічний кадастр Львівщини.

У 2018 р. під час реалізації пілотного проекту суцільного археологічного обстеження території області “Археологічний кадастр України, Львівська область” Науково-дослідний центр (НДЦ) “Рятівна археологічна служба” Інституту археології НАН України спільно з працівниками відділу археології Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України¹ провели археологічні розвідки в басейні р. Стривігор у межах Самбірського й Мостиського районів. Фінансування здійснено з обласного бюджету, згідно з договором, укладеним між

---

¹ Участь у роботі експедиції брали доктор історичних наук, старший науковий співробітник Віра Гупало й аспірантка Ірина Луцик.

НДЦ “Рятівна археологічна служба” ІА НАНУ і Департаментом архітектури та розвитку містобудування Львівської обласної державної адміністрації. У процесі виконання робіт методом суцільного поверхневого обстеження вивчено площу близько 180 км² і виявлено низку невідомих досі пам'яток археології, які представлені поселеннями, курганами, могильниками й окремими місцезнаходженнями археологічних артефактів. Їх опис подаємо, згрупувавши нововідкриті пам'ятки за адміністративними районами, щоб уникнути постійних повторень їхніх назв. Цифри біля населених пунктів означають назву археологічної пам'ятки, а цифри в круглих дужках – їх номери на карті.

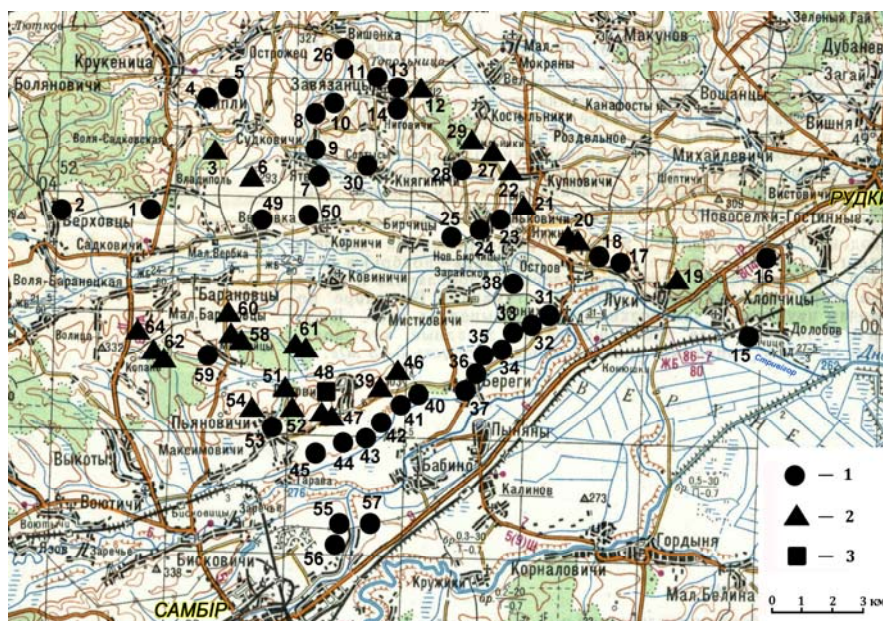

Рис. 1. Карта археологічних пам'яток басейну р. Стривігор, виявлених під час поверхневих обстежень 2018 р.: 1 – поселення, окремі місцезнаходження; 2 – кургани; 3 – замчище

Fig. 2. Map of archaeological sites of Stryvhor River basin, found during surface surveys in 2018: 1 – settlements, separate locations; 2 – barrows; 3 – castle

Поселення в Самбірському районі

Долобів 1 (15). Двошарове поселення розташоване на західній околиці села, у межах садибної забудови і приблизно за 0,7–0,8 км на захід від сільської церкви, що в центрі села, та за 150–200 м на південь від залізничної колії. Поселення займає невисокі схили мисоподібного підвищення лівого берега р. Стривігор, недалеко від її впадіння у Дністер (рис. 1, 15). На поверхні 600×150 м виявлено уламки ліпного та кружального посуду пізньоримського періоду і княжої доби.

Ваньковичі 3 (25). Багатошарове поселення розташоване на західній околиці села, за 250–300 м на південний захід від дороги, що веде з с. Ваньковичі до с. Кропильник, за 700 м на північний захід від сільської церкви, що в центрі села, та за 100 м на захід від цвинтаря. Займає південні схили невисокого підвищення лівого берега р. Блотна (рис. 1, 25). На поверхні 250×450 м виявлено уламки ліпного та кружального посуду ранньозалізного часу, пізньоримського періоду й раннього середньовіччя (XI–XIII ст.). Знайдено також фрагмент крем'яного відщепу з волинського крем'я.

Чернихів 2 (32). Двошарове поселення розміщене на південно-західній околиці села, на віддалі близько 1,1 км на захід від дороги, що веде від с. Чернихів до шосе Львів–Самбір, за 100 м на південний захід від сільського ставу та за 200 м на південний захід від пам'ятки

Чернихів 1, на південних схилах першої надзаплавної тераси лівого берега р. Стривігор (рис. 1, 32). На поверхні пам'ятки виявлено уламки посуду пізньоримського часу та крем'яні відщепи.

Чернихів 3 (33). Двошарове поселення розташоване на південно-західній околиці села, на віддалі близько 1,2 км на північний захід від шосе Львів–Самбір, за 600 м на південний захід від сільського ставу та за 100–150 м на південний захід від пам'ятки Чернихів 2, на південних схилах першої надзаплавної тераси лівого берега р. Стривігор (рис. 1, 33). На поверхні пам'ятки виявлено багато уламків ліпного та кружального посуду пізньоримського періоду та княжої доби. Знайдено також уламок відщепи з волинського кременю.

Рис. 2. Береги 5 (37). Вид на багатошарове поселення з південного заходу

Fig. 2. Beregy 5 (37). View on multilayered settlement from south-east

Береги 1, 2 (34). Двошарове поселення розташоване на північно-східній околиці села, на віддалі близько 1,4 км на схід від дороги з с. Береги до с. Зарайське, за 1,1–1,3 км на північний схід від колишнього колгоспного двору, праворуч від сільської дороги з с. Береги до с. Чернихів, на південних схилах надзаплавної тераси лівого берега р. Стривігор (рис. 1, 34). У цьому місці зафіксовано дві пам'ятки в 2016 р. [Сілаєв, Осаульчук, 2016, с. 58–61]. На поверхні 500×200 м зібрано значну кількість уламків кераміки періоду раннього середньовіччя (XII–XIII ст.), пізнього середньовіччя та нової доби. Знайдено також уламок крем'яного відщепи.

Береги 3 (35). Двошарове поселення розташоване на північно-східній околиці села, на віддалі близько 1,9 км на схід від дороги з с. Береги до с. Зарайське, за 1,6–1,7 км на північний схід від колишнього колгоспного двору, праворуч від сільської дороги з с. Береги до с. Чернихів, на південних схилах першої надзаплавної тераси лівого берега р. Стривігор (рис. 1, 35). Під час поверхневих обстежень виявлено уламки ліпного та кружального посуду пізньоримської доби і раннього середньовіччя (XI–XIII ст.)

Береги 4 (36). Багатошарове поселення розташоване на північно-східній околиці села, на віддалі близько 0,8 км на схід від дороги з с. Береги до с. Зарайське, за 600 м на північний схід від колишнього колгоспного двору та за 400–500 м на північ і північний схід від крайньої лінії житлової забудови, праворуч від сільської дороги з с. Береги до с. Чернихів, на південних схилах першої надзаплавної тераси лівого берега р. Стривігор (рис. 1, 36). Під час поверхневих обстежень виявлено уламки ліпного та кружального посуду тшінецької культури періоду середньої бронзи, пізньоримського часу та раннього середньовіччя (XI–XIII ст.).

Береги 5 (37). Двошарове поселення розміщене на північно-східній околиці села, на віддалі близько 0,7 км на південний схід від дороги з с. Береги до с. Зарайське, за 250–300 м на схід і південний схід від колишнього колгоспного двору, за 200–250 м на схід від сільської

церкви, відразу за житловою забудовою, праворуч від сільської дороги з с. Береги до с. Чернихів, на південних і східних схилах першої надзаплавної тераси, що здіймається над заплавою лівого берега р. Стривігор (рис. 1, 37; рис. 2). На площі 350×150 м виявлено уламки ліпного та кружального посуду пізньоримської доби і пізнього середньовіччя.

Лановичі 3 (40). Багатошарове поселення виявлено на південно-східній околиці села, за 1,9 км на північний схід від сільського костелу, ліворуч від дороги, що веде з с. Береги до с. Лановичі та за 100 м на північний схід від поселення Лановичі 4. Займає східні схили першої надзаплавної тераси, що здіймається над широкою заплавою р. Стривігор (рис. 1, 40). На площі 450×150 м знайдено уламки ліпного та кружального посуду пізньоримської доби, раннього середньовіччя (X–XIII ст.), пізнього середньовіччя і нової доби (XVI–XVIII ст.).

Лановичі 4 (41). Багатошарове поселення розташоване на південно-східній околиці села, за 1,5 км на схід від сільського костелу, за 200–250 м на південь від дороги, що веде з с. Береги до с. Лановичі та за 100 м на південний захід від поселення Лановичі 3. Займає південно-східні схили тераси, що здіймається над широкою заплавою р. Стривігор (рис. 1, 41). На зораній поверхні виявлено фрагменти ліпної та кружальної кераміки пізньоримської доби, раннього середньовіччя (X–XIII ст.), пізнього середньовіччя і нової доби (XVI–XVIII ст.).

Рис. 3. Завязанці 3 (10). Вид на багатошарове поселення з півдня
Fig. 3. Zaviyantsi 3 (10). View on multilayered settlement from the south

Лановичі 5 (42). Поселення виявлено на південно-східній околиці села, за 1 км на південний схід від сільського костелу, за 600–650 м на південь від дороги, що веде з с. Береги до с. Лановичі та за 150 м на південний захід від поселення Лановичі 4. Займає південно-східні схили надзаплавної тераси, що здіймається над широкою заплавою р. Стривігор (рис. 1, 42). На поверхні 350×250 м виявлено фрагменти ліпних посудин римської доби й уламок крем'яного відщепу.

Лановичі 6 (43). Багатошарове поселення розміщене на південно-східній околиці села, за 0,75 км на південний схід від сільського костелу, за 0,9 км на південь від дороги, що веде з с. Береги до с. Лановичі та за 100–150 м на південний захід від поселення Лановичі 5. Займає південні схили надзаплавної тераси, що здіймається над широкою заплавою р. Стривігор (рис. 1, 43). На розораній поверхні пам'ятки розміром 700×200 м виявлено багато уламків ліпного та кружального посуду ранньозалізного часу, доби ранньої бронзи (межановицька культура), пізньоримського періоду. Найбільша кількість уламків кружального посуду належить до раннього середньовіччя (XI–XIII ст.).

Лановичі 11 (48). Замчище виявлено на східній околиці села, за 300 м на північ від колишнього колгоспного двору та за 650–700 м на північний захід від сільського костелу (рис. 1, 48). Пам'ятка займає пагорб, який називають Гора Кульбаківка в ур. Вали. Поверхня

пам'ятки частково задернована, поросла деревами та чагарниками, частково забудована. Сліди укріплення (дворища) збереглися у вигляді земляних валів і ровів чотирикутної у плані форми розміром 100×110 м, розвернутих сторонами у напрямку північний захід – південний схід (рис. 4). Східна частина укріплення, ближча до сільської забудови, знівельована, але на поверхні подекуди простежуються сліди валу і рову. Західна частина укріплення збереглася добре (рис. 5). Висота валу 2–3 м, ширина при основі 3–4 м, глибина рову 1–1,5 м, ширина – 0,5–2 м. У західній частині укріплення по кутах споруджено округлої форми бастіони. Вали і рови зарослі деревами й чагарниками. Площа, оточена валами, не заросла – там стоїть будинок, де розташована школа. Замчище (дворище), ймовірно, датується XVIII ст.

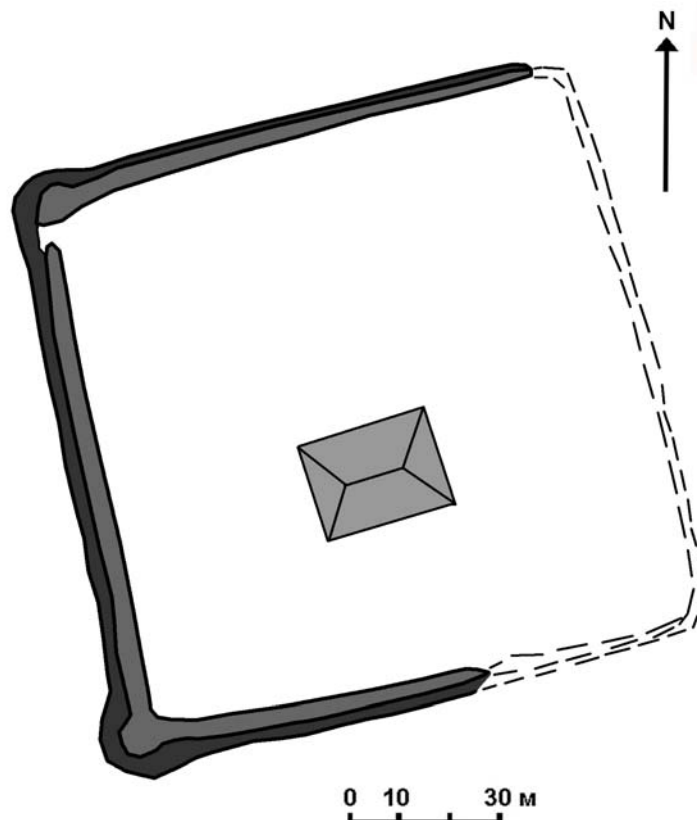

Рис. 4. Лановичі 11 (48). План замчища

Fig. 4. Lanovychi 11 (48). Plan of the castle

Самбір 1 (55). Багатошарове поселення виявлено на північно-східній околиці міста, приблизно за 1,2 км на північний захід від шосе Львів–Самбір, за 0,9 км на північний схід від колишнього колгоспного двору, за 1,1 км на південний схід від хімкомбінату та за 50–100 м на північ від крайньої лінії житлової забудови. Займає східні схили лівого високого берега р. Млинівка, правої притоки р. Стривігор (рис. 1, 55). На розораній поверхні пам'ятки розміром 650×100 м виявлено уламки ліпного та кружального посуду пізньоримського періоду, раннього середньовіччя (X–XIII ст.) і доби неоліту.

Самбір 2 (56). Багатошарове поселення розміщене на північно-східній околиці м. Самбір, приблизно за 0,7 км на північний захід від шосе Львів–Самбір, за 0,3 км на північний схід від колишнього колгоспного двору, за 0,9 км на південний схід від хімкомбінату, у межах житлової забудови та на присадибних ділянках. Займає південно-східні схили лівого високого берега р. Млинівка, правої притоки р. Стривігор (рис. 1, 56). Поверхня пам'ятки частково зайнята приватнимигородами, частково забудована. Під час поверхневих обстежень

виявлено уламки ліпного та кружального посуду пізньоримської доби, раннього середньовіччя (X–XIII ст.), пізнього середньовіччя та нової доби.

Міжгайці 2 (59). Двошарове поселення розташоване на південно-західній околиці села, приблизно за 100 м на північний захід від дороги, що веде з с. Міжгайці до с. Баранівці, за 300 м на південний захід від колишнього колгоспного двору, за 350 м на південний захід від церкви та за 700 м на південний захід від крайньої лінії житлової забудови. Займає південно-західні схили пагорба при витоках безіменного потоку, що є правою притокою р. Болозівка (рис. 1, 59). На розораній поверхні пам'ятки виявлено фрагменти ліпного та кружального посуду доби неоліту, раннього середньовіччя (X–XIII ст.), а також фрагмент крем'яної сокири (рис. 11, 4).

Поселення в Мостиському районі

Хлиплі 12 (4). Двошарове поселення виявлено на північно-східній околиці села, на віддалі близько 0,7 км на північ від дороги, що веде з с. Хлиплі до с. Ятвяги, праворуч від дороги зі с. Хлиплі до хутора Чесне та за 100 м на схід від сільського цвинтаря (рис. 1, 4). На поверхні пам'ятки знайдено уламки кружального посуду XI–XII ст. і вироби з кременю енеолітичної доби (рис. 11, 2).

Рис. 5. Лановичі 11 (48). Вид з півночі на вал замчища

Fig. 5. Lanovychi 11 (48). View from the north on the rampart of the castle

Ятвяги 2 (7). Поселення розташоване на південно-східній околиці села, на віддалі близько 300–400 м на південний схід від сільського цвинтаря та за 600–700 м на південний схід від колишнього колгоспного двору, праворуч від польової дороги з с. Корничі до с. Ятвяги, на північних та північно-східних схилах мисоподібного підвищення правого берега р. Блотна (рис. 1, 7). На поверхні пам'ятки виявлено уламки кружального посуду XI–XIII ст. і фрагмент посудини XVII–XVIII ст.

Судковичі 2 (9). Поселення розміщене на південній околиці села, на віддалі близько 50–100 м на південь від дороги, що веде з с. Хлиплі до с. Зав'язанці через с. Судковичі, за 350–400 м на південний захід від сільської церкви, на південних схилах пагорба лівого берега р. Блотна (рис. 1, 9). Поверхня пам'ятки, на якій виявлено фрагменти кружального посуду XI–XIII ст., зайнята приватнимигородами.

Зав'язанці 3 (10). Багатошарове поселення розташоване на південно-західній околиці села, на віддалі близько 500–600 м на південний захід від колишнього колгоспного двору, за 50 м на північний захід від дороги, що веде до с. Зав'язанці зі с. Судковичі, на західних схилах пагорба лівого берега безіменного потоку (рис. 1, 10; рис. 3). На поверхні пам'ятки виявлено

велику кількість уламків ліпного та кружального посуду пізньоримського періоду, XI–XIII ст. і пізньосередньовічного часу, нової доби.

Зав'язанці 7 (14). Поселення зафіксовано на південно-східній околиці села та приблизно за 0,7 км на південний схід від сільської церкви. Воно займає східні схили мисоподібного підвищення правого берега безіменного потоку (рис. 1, 14). На пам'ятці виявлено значну кількість фрагментів кружального посуду пізнього середньовіччя.

Кропильники 2 (28). Поселення розташоване на південно-східній околиці села, за 50–100 м на південь від сільської церкви, що в центрі села, відразу та частково на житловій забудові. Займає південно-східну частину підвищення лівого берега безіменного потоку лівої притоки р. Блотна (рис. 1, 28). Під час поверхневих обстежень виявлено значну кількість фрагментів кружальних горщиків, що датуються XVIII–XIX ст., та уламки кераміки XI–XIII ст.

Рис. 6. Нижнє 1 (21). Вид на курган з півдня

Fig. 6. Nyzhne 1 (21). View on the barrow from the south

Солтиси 1 (30). Одношарове поселення виявлено на південно-західній околиці села, за 250–200 м на схід від дороги, що веде з с. Ниговичі до с. Княгиничі, за 300 м на схід від ставу, що при в'їзді в с. Княгиничі. Займає південно-західні схили невисокого підвищення правого берега р. Блотна, біля впадіння в неї двох безіменних потоків (рис. 7, 47–48). На пам'ятці знайдено фрагменти кераміки XI–XIII ст.

Кургани і курганні могильники в Самбірському районі

Острів 1 (20). Два кургани розташовані на північно-західній околиці села на хребті пагорба, по якому проходить польова дорога і лінії електропередачі, за 175 м північніше крайньої довгої будови ферми колгоспного двору, на орному полі. Насипи курганів дуже розорані, фіксуються погано (рис. 1, 20). Курган 1 має діаметр приблизно 30 м, висоту – 0,5–0,7 м. Курган 2 розташований за 50 м на північ від кургану 1, його діаметр 12 м, висота – 0,2–0,3 м.

Нижнє 1 (21). Одинокий курган зафіксовано між с. Нижнє і Купновичі на широкій вершині пагорба із зазначеною висотою 316,4 м над р. м., на орному полі, за 1,1 км на північ від роздоріжжя Нижнє–Купновичі та за 300 м на захід від однойменної дороги (рис. 1, 21). Курган зі всіх сторін сильно обборано, збережена частина насипу дуже деформована (посередині великий вкоп), заросла чагарником і деревами (рис. 6). Ймовірно, раніше тут було встановлено пункт геодезичної мережі у вигляді металевої піраміди на бетонній основі. Діаметр збереженої частини насипу 25 м, висота – 0,7–1 м.

Купновичі 1 (22). Курган виявлено на південно-західній околиці села, на пагорбі, облаштованому під пасовище, північніше польової дороги до с. Ваньковичі, за 100 м на північний схід від старого закинутого німецького цвинтаря (рис. 1, 22). Насип кургану округлої у плані форми сильно знівельований (очевидно, раніше розорювався), зараз задернований. Його діаметр 35 м, висота – 0,4 м.

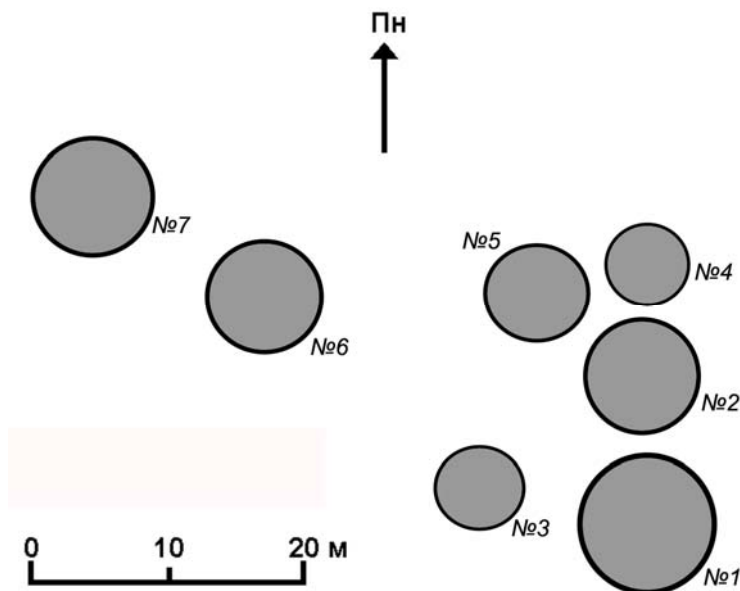

Рис. 7. План курганного могильника Міжгайці 1 (58)

Fig. 7. Plan of barrow cemetery of Mizhgaitsi 1 (58)

Лановичі 2 (39). Курган зафіксовано на південно-східній околиці села, за 1,2 км на північний схід від сільського костелу, поряд (із південної сторони) дороги з с. Лановичі до с. Береги, яка проходить хребтом високого пагорба (рис. 1, 39). Насип кургану дещо овальної у плані форми має діаметр 25 м, висоту – 0,6–0,8 м.

Лановичі 9 (46). Курган виявлено на східній околиці села, на орному полі, що займає широкий верх розлогого пагорба, за 150 м на північ від дороги, яка веде з с. Береги до с. Лановичі (рис. 1, 46). Насип кургану дуже розораний, простежується слабо. Його діаметр 21–23 м, висота – 0,4–0,5 м.

Лановичі 10 (47). Курганний могильник розташований на південно-західній околиці села, південніше колгоспного двору, на витягнутій з північного сходу на південний захід зарослій лісом вершині пагорба, за 50–100 м на північ від дороги Лановичі–П'яновичі. Могильник складається з чотирьох курганів, які тягнуться лінією з північного сходу на південний захід (рис. 1, 47). Найкраще збережений і найбільший – курган 1 (діаметр 35 м, висота 1,8 м). За 45 м на південний захід від нього розташований частково знищений невеликий насип кургану 2 (діаметр 8–10 м, висота 0,5–0,7 м). Поряд, за 18 м на південний захід, перебуває досить сильно знищений курган 3 (діаметр 28 м, висота 1 м). За 27 м на південний захід від кургану 3 – курган 4 (діаметр 28–34 м, висота 0,8–1 м). Насипи курганів 2, 3 і 4 зливаються. Могильник сильно пошкоджено вкопами, насипи деформовані, поверхня на момент обстеження поросла чагарниками та деревами.

П'яновичі 1 (51, 52). Два кургани розташовані на північно-східній околиці села, за 1,2 км на північ від дороги, що веде з с. Лановичі до с. П'яновичі, на залісненому пагорбі в ур. Хлопський ліс, справа і зліва від лісової дороги, яка перетинає ліс із південного сходу на північний захід (рис. 1, 51, 52). Знівельований насип кургану 1, розташований справа від

дороги, має округлу у плані форму діаметром 34 м і висотою 1,1 м. У верхній частині насипу помітні три округлі ями діаметром 1,5–1,7 м і глибиною 0,3–0,4 м, можливо, від старих викорчуваних дерев. Із північно-західного боку насипу простежується вкоп видовженої форми завширшки 2 м, завдовжки 4,5 м і глибиною 0,3–0,4 м. Курган 2 розташований зліва від лісової дороги, за 30 м на захід від кургану 1. Він зберігся дещо гірше від попереднього насипу, його діаметр 18 м, висота – 0,5–0,6 м. Північна частина частково пошкоджена дорогою.

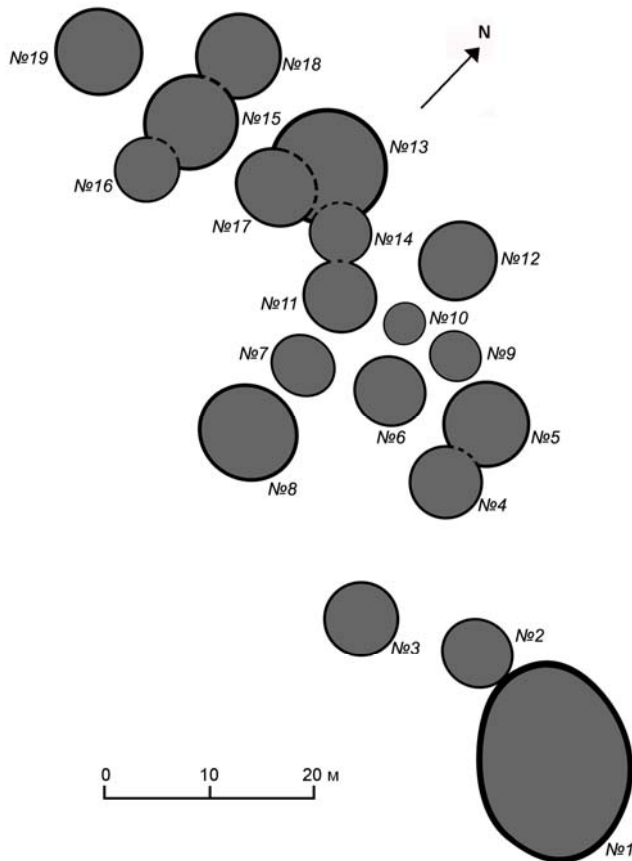

Рис. 8. План курганного могильника Ковиничі 4 (61)

Fig. 8. Plan of barrow cemetery of Kovynychi 4 (61)

умовах густо зарослого лісу (рис. 7). Курган 1 розташований за 45 м на захід від старої лісової дороги, його діаметр 10 м, висота – 0,5 м. Курган 2 лежить за 11,5 м на північ від кургану 1, діаметр – 8 м, північно-західний край насипу зливається з курганом 3, висота – 0,5–0,6 м. Курган 3 розміщений за 15 м на південний захід від кургану 2, діаметр – 7 м, висота – 0,4–0,5 м. Курган 4 розташований за 7,5 м на північ від кургану 2, висота – 0,4–0,5 м, діаметр – 6 м. Курган 5 лежить за 9,5 м на північний захід від кургану 2, діаметр насипу – 9,5 м, висота – 0,6–0,7 м. Курган 6 розміщений за 24 м на захід від кургану 5, діаметр – 9 м, висота – 0,5 м. Курган 7 розташований за 15 м на північний захід від кургану 6, діаметр – 9 м, висота – 0,4 м. Імовірно, що на місці відкритого курганного могильника були й інші насипи, але вони тепер вже дуже слабо простежуються. Тому достовірно визначити їх місця розташування та параметри неможливо. Діаметри могильних насипів, їхня висота та компактне розміщення дозволяють припускати, що цей могильник належить до періоду раннього середньовіччя.

П'яновичі 4 (54). Пам'ятку (знищений курган або місцезонаштування археологічного матеріалу) виявлено на північно-західній околиці села, на широкій вершині розлогого пагорба на розораних приватних ділянках, за 500–550 м на північний захід від сільської церкви та на 60 м північніше польової дороги, яка веде з с. П'яновичі до дороги на с. Міжгайці (рис. 1, 54). Точні межі можливого кургану не вдалося визначити; частково збережена його центральна частина діаметром 12–15 м, висотою 0,3–0,4 м, де росте дерево і чагарники. У західній частині розораного насипу виявлено фрагмент ліпного глиняного посуду, ймовірно, межановіцької культури. Поряд із курганом знайдено уламок стінки горщика, що датується XII–XIII ст.

Міжгайці 1 (58). Курганний могильник розташований на північно-східній околиці села, на віддалі близько 300–350 м на схід від дороги, що веде з с. Міжгайці до с. Баранівці, та за 115 м на схід від краю лісу в його найвищій частині (рис. 1, 58). Могильник складається зі семи компактно розміщених курганних насипів. Кургани значною мірою знівельовані, але все ще простежуються навіть в

Рис. 9. Копань 2 (64). Вид на курган з південного сходу
Fig. 9. Kopan 2 (64). View on the barrow from south-east

Красниця 1 (60). Курган розташований обабіч (зі східної сторони) дороги зі с. Міжгайці до с. Баранівці, на вершині пагорба, за 250 м на північ від повороту на польову дорогу, що веде до с. Красниця (рис. 1, 60). Пам'ятка має вигляд курганоподібного насипу великого колись кургану, форму якого понад 100 років тому було змінено: верхню частину знято і розрівняно, краї сформовано у вигляді чотирикутника. Відтак насип кургану підлаштовано для встановлення на ньому фігури або хреста. Поверхня задернована, тут ростуть три липи віком поза 100 років і стоїть хрест.

Ковиничі 4 (61). Курганний могильник розміщений на південно-західній околиці с. Ковиничі, в лісі між с. Ковиничі та Лановичі, в ур. Хлевиське, на віддалі близько 1,2 км на південний захід від газорозподільчої станції (рис. 1, 61). Могильник складається з 19 досить компактно розміщених курганів, які простягаються з південного сходу на північний захід на відстань 97,5 м (рис. 8). Серед могильних насипів виділяється один найбільший курган, який займає крайнє південно-східне положення (курган 1). Ще п'ять (5, 8, 13, 15, 18) дещо менші. Вони мають діаметр насипів від 8 до 11 м та висоту 0,5–0,8 м. Решта 13 насипів представлені невеликими курганами діаметром від 4,4 до 7,5 м і висотою 0,3–0,8 м. На пам'ятці в кількох випадках простежується перекриття сусідніх могильних насипів. Взаємне перекриття насипів окремих більших і менших курганів, можливо, свідчить про їхню різночасовість або належність до різних культур. Конкретні параметри курганів та їх взаємне розташування у могильнику представлено в таблиці.

Копань 1 (62, 63). Два кургани розташовані на північно-східній околиці с. Копань, за 0,9 км на схід від дороги Мостиська–Самбір, приблизно за 200 м на південь від польової дороги зі с. Копань до с. Красниця. Курган 1 розміщений за 100 м на південь від північного краю лісу (рис. 1, 62, 63). Його знівельований насип округлої у плані форм, має діаметр 21 м, висоту – 0,5–0,6 м. Курган 2 лежить за 120 м на південь від кургану 1 та за 18 м на захід від лісової дороги. Його діаметр 25 м, висота – 0,9–1 м.

Копань 2 (64). Курган виявлено за 900 м на північний схід від північного краю с. Копань, на широкій платоподібній вершині пагорба – доміантній висоті між с. Копань і Воля Баранецька, за 200 м на схід від дороги Копань–Воля Баранецька, на орному полі (рис. 1, 64). Насип кургану сильно розораний, але ще помітний. Він має округлу у плані форму діаметром 35–38 м, висотою – 0,8–1,2 м. Частково збережена південно-східна частина насипу висотою близько 2 м, поросла густими чагарниками (рис. 9).

Таблиця

№ кургану	Діаметр (м)	Висота (м)	Відстань до найближчого кургану в могильнику (м)	Примітки
1	NW-SE-19,0 NE-SW-15,5	0,8	за 13 на південний схід від кургану 2	видовжений із північного заходу на південний схід
2	NW-SE-7,0	0,3	за 13 на північний захід від кургану 2	основа насипу дотикається кургану 1
3	7,0	0,4–0,5	за 12 на південний захід від кургану 2	
4	7,0	0,8	за 16 на північ із незначним відхиленням на захід від кургану 3	
5	8,0	0,9–1,0	за 7 на північ із незначним відхиленням у західному напрямку від кургану 4	дотикається основою насипу з курганом 4
6	7,0	0,6	за 10 на південний захід від кургану 5	
7	6,0	0,5–0,6	за 9 на південний захід від кургану 6	
8	8,5	0,5	за 9 на південь від кургану 7	
9	6,0	0,3	за 7 на північний захід від кургану 5	
10	4,5	0,5	за 6 на південний захід від кургану 9	найменший діаметр кургану
11	7,0	0,5	за 7 на південний захід від кургану 10	вкоп у центрі насипу
12	7,0	0,6–0,7	за 8,5 на північ від кургану 10	
13	11,0	0,7–0,8	за 15,5 на захід із незначним відхиленням на південь від кургану 12	
14	5,5	0,4	за 6,5 на південний схід від кургану 13	перекриває насип кургану 13 із південно-східного боку
15	9,0	0,6–0,7	за 14 на південний захід від кургану 13	перекриває насип кургану 18 з південного боку
16	6,0	0,4–0,5	за 6 на південь із незначним відхиленням на захід від кургану 15	перекриває насип кургану 15 із південного боку
17	7,5	0,5–0,6	за 11,5 на схід від кургану 15	перекриває насип кургану 13 із південного боку
18	8,0	0,5	за 7,5 на північ від кургану 15	
19	7,0	0,4–0,5	за 11 на захід від кургану 15	

Луки 3 (19). Курганний могильник розташований за 200–250 м на схід від крайньої лінії житлової забудови села, у залісненій місцевості, на хребті видовженого пагорба, спрямованого вздовж лінії південь–північ. У 2012 р. тут локалізовано групу з чотирьох курганів [Гавінський, Лукомський, 2013, с. 241, рис. 7], а в 2018 р. виявлено ще один курган цього могильника

(рис. 1, 19). Курган 5 розміщений за 80 м на північний схід від кургану 1. Його розміри: діаметр – 18,5 м, висота – 1,2 м.

Рис. 10. Зав'язанці 5 (12). Вид на курган з півдня

Fig. 10. Zaviazantsi 5 (12). View on barrow from the south

Кургани в Мостиському районі

Хлиплі 11 (3). Курган виявлено на південній околиці села, на віддалі близько 2,3 км на схід від шосе Мостиська–Самбір, за 500 м на південний схід від старого глиняного кар'єру, на орному полі східніше польової дороги, що веде з с. Владипіль до с. Хлиплі (рис. 1, 3). Знівельований курганоподібний насип округлої у плані форми має діаметр 28 м, висоту – 0,4–0,5 м.

Ятвяги 1 (6). Курган зафіксовано на південно-західній околиці села, за 1,2 км на південний захід від колишнього колгоспного двору, праворуч від польової дороги з с. Вербівка до с. Ятвяги, на найвищому місці (293,2 м над р. м.) у цій околиці між с. Ятвяги, Вербівка і Корничі, на орному полі поблизу ур. Колонія (рис. 1, 6). Дуже знівельований курганоподібний насип округлої у плані форми, діаметром 23 м, висотою 0,5–0,6 м. На західному краю знайдено фрагмент ліпної кераміки, ймовірно, культури лійчастого посуду.

Зав'язанці 5 (12). Курган розташований на східній околиці села, за 1,25 км на схід від церкви, за 450 м на північний схід від східного краю сільського цвинтаря, на роздоріжжі із Зав'язанців до Топільниці й Костильників, в ур. Могила (рис. 1, 12). Насип кургану оборано та підрізано двома дорогами. На теперішній час його підлаштовано під символічну пам'ятну могилу “Загиблим за волю України”, огорожено, встановлено інформаційну дошку та на

верхівці хрест, обсаджено деревами (рис. 10). Насип кургану округлої у плані форми має діаметр 15–16 м, висоту – 3,5 м.

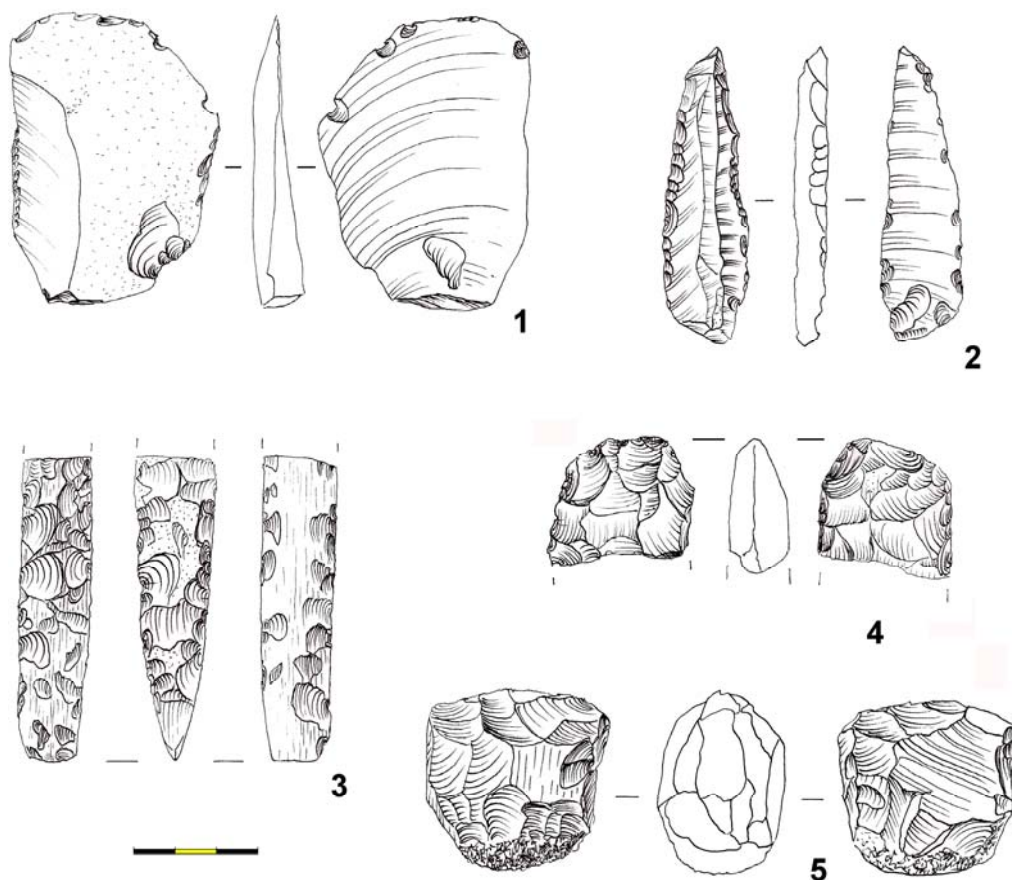

Рис. 11. Знахідки, виявлені під час поверхневих обстежень археологічних пам'яток: 1 – Луки 1, 2 – Хлипли 12, 3 – Луки 2, 4 – Міжгайці 2, 5 – Верхівці 3

Fig. 11. Finds, collected during surface surveys of archaeological sites: 1 – Luky 1, 2 – Khlypli 12, 3 – Luky 2, 4 – Mizhgaitsi 2, 5 – Verkhivtsi 3

Кропильники 1 (27). Групу курганів зафіксовано на північно-східній околиці села, за 1,35 км на північний схід від церкви, за 1,1 км на південний схід від дороги, що веде з с. Кропильники до с. Костильники, на платоподібній вершині розлогого домінантного щодо висоти в цій місцевості пагорба між Кропильниками, Костильниками і Купновичами (рис. 1, 27). На орному полі простежується насип дуже великого колись кургану, що зараз значною мірою знівельований. Діаметр насипу 45 м, висота – 0,5–0,6 м. Східніше помітні невиразні сліди ще двох або трьох менших дуже розораних насипів.

Кропильники 3 (29). Курган розміщений за 750–800 м на північ від сільської церкви, за 450 м на північний схід від символічної могили при дорозі Кропильники–Зав'язанці, в лісі на старій зарослій просіці, західніше лісової дороги до Костильник (рис. 1, 29). Знівельований курганоподібний насип округлої у плані форми має діаметр 15 м, висоту – 0,7–1,0 м.

Окремі місцезнаходження археологічних матеріалів

Крім поселень, курганів і курганных могильників, на обстеженій території в басейні р. Стривігор зафіксовано окремі місцезнаходження археологічних артефактів, зокрема поблизу 12 населених пунктів Самбірського району (Владипіль 15, Верхівці 3, Хлопчиці 1, Луки 1, 2, Ваньковичі 1, 2, Чернихів 1, Зарайське 1, Лановичі 7, 8, Вербівка 1, Корничі 1, П'яновичі 3,

Самбір 3) та чотирьох сіл Мостиського (Хлиплі 3, Судковичі 1, Зав'язанці 1, 4, Вишенька 6). Серед виявлених у цих місцевостях матеріалів наявні уламки кераміки та крем'яні артефакти доби енеоліту й ранньої бронзи, фрагменти посуду римського періоду, княжої доби, пізнього середньовіччя та нового часу (рис. 11, 1, 3, 5).

Короткі підсумки досліджень

У результаті проведених поверхневих обстежень 2018 р. у басейні Стривігору виявлено 62 невідомі досі пам'ятки археології, з них 23 поселення, 19 курганних могильників (55 курганів) і 20 місцезнаходжень археологічних артефактів.

Більшість поселень двошарові або багатошарові, найдавніші з них датуються епохою неоліту (Самбір 1, Міжгайці 2), енеоліту (Хлиплі 12), ранньобронзовою добою (Береги 4, Лановичі 6), тільки на двох виявлено матеріали ранньозалізного часу (Ваньковичі 3, Лановичі 6). На 13 поселеннях зібрано фрагменти кераміки римської доби (Чернихів 2, Береги 5, Лановичі 4, Самбір 2, Зав'язанці 3 та ін.). Майже на усіх (18 з 23 пунктів) разом із знахідками інших епох і культур зафіксовано ранньосередньовічні матеріали. Особливо цікаві сліди ранньосередньовічних поселень поблизу сіл, давні назви яких (етноніми) представляють найдавнішу слов'янську топооснову (Корничі, Лановичі, Судковичі, П'яновичі). Окремі з них пов'язані з певними історичними етносами, наприклад, с. Ятвяги в Мостиському районі, де виявлено сліди поселення, яке хронологічно співвідноситься з цим етнонімом. Появу такої назви, очевидно, можна пов'язати із заселенням полоненими бранцями войовничих литовських племен цієї території після вдалих проти них військових виправ галицько-волинських князів у XIII ст. Підтверджують цей факт села з такою ж назвою, які теж існували в сусідньому Городоцькому й Жидачівському районах Львівщини.

Виявлені у 2018 р. сліди поселень у північно-східній частині басейну Стривігору суттєво доповнили археологічну карту пам'яток археології цього мікрорегіону, у західній частині якого українсько-польська експедиція ще в першій половині 90-х років XX ст. відкрила 34 поселення та 6 місцезнаходжень із матеріалами від доби неоліту до пізнього середньовіччя [Махнік і ін., 2006, s. 106–125].

До найстарших пам'яток можна, мабуть, зарахувати кургани. Як правило, вони займають вершини найвищих в околиці пагорбів. Більшість курганів, розміщених на полях, інтенсивно нищаться оранкою, деякі майже повністю знівельовано (Хлиплі 11, Ятвяги 1, Острів 1, Нижне 1, Кропильники 1, Копань 3 та ін.). Тільки на заліснених ділянках виявлено краще збережені курганні могильники: Міжгайці 1 (7 курганів); Ковиничі 4 (19); Луки 3 (5); П'яновичі 1 (2). За особливостями їхнього розташування, виглядом і розмірами більшість, ймовірно, пов'язані із загальноєвропейською культурою шнурової кераміки доби енеоліту або тцінецько-комарівським культурним колом періоду ранньої бронзи. Деяко випадає з цієї схеми могильник Міжгайці 1. Невеликі розміри, висота курганних насипів та їх компактне розміщення дозволяють припускати, що ця пам'ятка, можливо, належить до періоду раннього середньовіччя.

Попередніми розвідковими роботами на цій території відкрито курганні могильники й окремі кургани (99 насипів) на заліснених пагорбах біля сіл: Ракова, Надиби, Лютовисько, Конів, Нижня Вовча, Скелівка, Сусідовичі Старосамбірського району і Викоти Самбірського району [Павлів, Петегрич, 2004.; Махнік, Павлів, Петегрич, 2009, с. 198–214; Павлів, Петегрич 2011, s. 309–327]. Загалом на досліджуваній території зафіксовано вже понад півтори сотні поховальних пам'яток цього типу, що дозволяє зарахувати басейн цієї ріки до ще одного мікрорегіону у Верхній Наддністрянщині, насиченого стародавніми курганами.

У процесі обстежень зафіксовано окремі місцезнаходження археологічних матеріалів, серед яких крем'яні артефакти, фрагменти ліпної та кружалної кераміки різних епох від доби енеоліту до раннього та пізнього середньовіччя. Для встановлення можливого зв'язку таких знахідок із пам'ятками археології необхідні додаткові дослідження на місцях їх локалізації. Зазначимо також, що матеріали, віднайдені під час поверхневих обстежень, не завжди відтворюють реальний спектр їх культурно-хронологічної класифікації, який можна встановити тільки широкомасштабними розкопками.

Загалом на українській частині басейну Стривігору, яка ще не повністю охоплена поверхневими обстеженнями, виявлено понад дві з половиною сотні археологічних пам'яток. Детальнішу інформацію про їхню чисельність і належність до епох чи культур одержимо після закінчення вивчення цієї території, запланованого на 2019 р.

ЛІТЕРАТУРА

Гавінський А., Лукомський Ю. (2013). До археологічного кадастру Львівської області: Самбірщина // МДАПВ. – Вип. 17. – С. 233–251.

Махнік Я., Павлів Д., Петегирич В. (2009). Кургани центральної частини Сянсько-Дністрянської височини // МДАПВ. – Вип. 13. – С. 198–214.

Павлів Д., Петегирич В. (2004). Каталог пам'яток археології у межиріччі Шкла та Стривігору. – Львів, 2004. Рукопис. Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – 59 с.

Павлів Д., Петегирич В. (2011). Стародавні кургани у межиріччі Вишні і Стривігору Сянсько-Дністровської височини // *Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV–II tysiącleciu p. n. e.* Red. H. Kowalewska-Marszałek, P. Włodarczak. – Kraków–Warszawa. – S. 309–327.

Сілаєв О., Осаульчук О. (2016). Звіт про результати археологічних розвідок у зоні проектування магістрального газопроводу-інтерконектору “Дроздовичі-Більче-Волиця” на території Львівської області в 2016 р. // НА НДЦ “Рятівна археологічна служба” ІА НАНУ. – Львів. – С. 58–61.

Сілаєв О., Войцещук Н., Гупало В., Луцик І., Павлів Д., Петегирич В. (2018). Звіт про археологічні розвідки в басейні річки Стривігор на території Львівської області у 2018 р. // Науковий архів НДЦ “Рятівна археологічна служба” ІА НАНУ, НД 2018: АВ-4. – Львів. – С. 9–299.

Machnik J., Cyhylyk V., Hrybovyč R., Hupalo V., Mackevyj L., Petehyryč V., Sosnowska E., Tunia K. (2006). Archaeological surface survey in the Strvjaz river valley // *Environment and Man at the Carpathian Foreland in the upper Dnister catchment from Neolithic to Early Mediaeval Period.* – Kraków. – S. 106–125.

REFERENCES

Havinskyi, A., & Lukomskyi, Y. (2013). Do arkheologichnoho kadastru Lvivskoi oblasti: Sambirshchyna. *Materials and studies on archeology of Sub-Carpathian and Volhynian area, 17*, 233–251 (in Ukrainian).

Makhnik, Ya., Pavliv, D., & Petehyrych, V. (2009). Kurhany tsentralnoi chastyny Siansko-Dnistrovskoi vysochyny. *Materials and studies on archeology of Sub-Carpathian and Volhynian area, 13*, 198–214 (in Ukrainian).

Arkhiv Instytutu ukrainoznavstva imeni I. Kryp'iakovycha, Natsionalna Akademiia nauk Ukrainy. Pavliv, D., & Petehyrych, V. (2004). Katalog pamiatok arkheolohii u mezhyrichchi Shkla ta Stryvihoru. Lviv, rukopys. 59 pp. (in Ukrainian).

Pavliv, D., & Petehyrych, V. (2011). Starodavni kurhany u mezhyrichchi Vyshni i Stryvihoru Siansko-Dnistrovskoi vysochyny. *Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV–II tysiącleciu p. n. e.* H. Kowalewska-Marszałek & P. Włodarczak (Eds.). Kraków–Warszawa, 309–327 (in Ukrainian).

Silaiev, O., & Osaulchuk, O. (2016). Zvit pro rezultaty arkheolohichnykh rozvidok u zoni proektuvannia mahistralnoho hazoprovodu-interkonektoru “Drozdo vychi–Bilche–Volysia” na terytorii Lvivskoi oblasti v 2016 r. Lviv. *Naukovyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru Riativna arkheolohichna sluzhba, Instytut arkheolohii, Natsionalna akademiia nauk Ukrainy.* 58–61 (in Ukrainian).

Naukovyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru Riativna arkheolohichna sluzhba, Instytut arkheolohii, Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. ND 2018: AV-4. Silaiev, O., Voitseshchuk, N., Hupalo, V., Lutsyk, I., Pavliv, D., & Petehyrych, V. (2018). Zvit pro arkheolohichni rozvidky v baseini richky Stryvigor na terytorii Lvivskoi oblasti v 2018 r. Lviv, 9–299 (in Ukrainian).

Machnik, J., Cyhylyk, V., Hrybovyč, R., Hupalo, V., Mackevyj, L., Petehyryč, V., Sosnowska, E., & Tunia, K. (2006). Archaeological surface survey in the Strvjaz river valley. *Environment and Man at the Carpathian Foreland in the upper Dnister catchment from Neolithic to Early Mediaeval Period.* Kraków, 106–125.

*Стаття: надійшла до редакції 6.11.2018
прийнята до друку 6.12.2018*

RECENTLY DISCOVERED ARCHAEOLOGICAL SITES IN STRYVIHOR RIVER'S BASIN

Natalia VOYCESCHUK¹, Dmytro PAVLIV², Volodymyr PETEHYRYCH²

*¹Scientific-research center "Rescuing archaeological service"
of the Institute of archaeology of NAS of Ukraine,*

Vynnychenko St., 24, 79008, Lviv, Ukraine, e-mail: natawi@ukr.net

²Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine,

Vynnychenko St., 24, 79008, Lviv, Ukraine, e-mail: datamitra@gmail.com, v.petehyrych@gmail.com

Results of archaeological surveys of the Stryvior River's basin within Sambir and Mostyska districts of Lviv region is presented at the article. During them area of approximately 180 km² was examined and 62 archeological sites (23 settlements, 19 cemeteries (55 burial mounds) and 20 locations of archeological artifacts) were discovered.

Materials from settlements can be dated back from Early Neolithic till Late Middle Ages. Settlements with materials of Roman period (13) and Early Middle Ages (18) are the most numerous. Remains of Early Medieval settlements near the villages, ancient names (ethnonyms) of which represent the most ancient Slavic topographic base (Kornychi, Lanovychi, Sudkovychi, Pyanovychi), or can be associated with certain historical ethnical groups (Yatvyags) attract special attention.

Burial mounds, as a rule, occupy the peaks of the highest local hills. Some of them, located on the plain fields, are intensively ruined by plowing, some are almost completely destroyed. Only in the forest areas, better preserved burial mounds can be found. Due to their location, appearance and size, most of them are likely can be associated with the pan-European Corded Ware Culture that can be dated back to Eneolithic period or Tshinets-Komariv culture circle of Early Bronze Age. One of the cemeteries with compactly located small burial mounds (Mizhgaitsi 1), possibly, can be dated back to Early Middle Ages.

Remains of the settlement and burial mounds, found in 2018, in the north-eastern part of Stryvior River's basin substantially complemented the archaeological map of the sites of this micro-region. In total, according to anything but complete data, more than two and a half hundred archaeological sites have been discovered on the Ukrainian part of Stryvior River's basin, which is not yet fully covered by surface archaeological surveys. More information about their size and belonging to certain chronological periods or cultures will be obtained after completing examination of this territory, which is scheduled to be carried out in 2019.

Key words: Stryvior River basin, settlement, burial mounds, location, archaeological cadastre of Lviv region.